

*Стукан Т.М., аспірант Херсонського державного аграрного університету,
м. Херсон*

Stukan T., Ph.D. student, Kherson State Agrarian University. Kherson

НЕФОРМАЛЬНІ ФОРМИ ІНВЕСТУВАННЯ АГРОФОРМУВАНЬ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

INFORMAL FORMS OF AGRICULTURAL INVESTMENT INVESTMENT IN THE SYSTEM OF PUBLIC MANAGEMENT

У статті розкрито суть та досліджено досягнення інноваційного забезпечення аграрних підприємств через використання неформальних форм інвестування в системі публічного управління. Проаналізовано стан новітніх технологій та інноваційних рішень щодо покращення виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Досліджено сильні та слабкі сторони та ступінь інтенсивності впровадження інновацій агроформуваннями. Проаналізований стан впровадження цифрових технологій, як одного із механізмів, завдяки якому впровадження новітніх технологій позитивно впливає на ефективність, результативність, вартість та якість виробничо-господарської діяльності підприємства. Доведено, що цифровізація для агроформувань є індустріальною платформою, яка дає можливість створити високотехнологічне виробництво, модернізувати процеси за допомогою інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в системі публічного управління. Розглянуто сутність форм неформального залучення інвестиційних коштів через бізнес-ангелів. Розкрито значення п'яти видів бізнес-ангелів, що найчастіше зустрічаються в практиці: підприємницькі, професійні, корпоративні, ентузіасти, мікроменеджери. Визначено способи та критерії за якими бізнес-ангели обирають суб'єкта господарювання для фінансування його діяльності. Описано найуспішніші проекти, які отримали інвестування від бізнес-ангелів та перетворилися на найбільші корпорації світу.

Ключові слова: *інноваційне забезпечення, розвиток, неформальні форми інвестування, бізнес-ангели, цифрове сільське господарство, цифровізація.*

The article reveals the essence and explores the achievements of innovative support of agricultural enterprises through the use of informal forms of investment in the system of public management. The state of the newest technologies and innovative decisions on improvement of production and economic activity of business entities is

analyzed. The strengths and weaknesses and the degree of intensity of innovation implementation by agricultural formations are studied. The state of introduction of digital technologies as one of the mechanisms thanks to which introduction of the newest technologies positively influences efficiency, efficiency, cost and quality of production and economic activity of the enterprise is analyzed. It is proved that digitalization for agricultural formations is an industrial platform that allows to create high-tech production, modernize processes with the help of information and communication and digital technologies in the system of public management. The essence of forms of informal attraction of investment funds through business angels is considered. The significance of five types of business angels that are most common in practice is revealed: entrepreneurial, professional, corporate, enthusiasts, micromanagers. The ways and criteria by which business angels select an entity to finance its activities are defined. Describes the most successful projects that have received investment from business angels and become the world's largest corporations.

Keywords: *innovation, development, informal forms of investment, business angels, digital agriculture, digitalization.*

Постановка проблеми. Сучасні принципи публічного управління в аграрному секторі економіки України вимагають від суб'єктів господарювання максимальної ділової активності та інтеграції до ринкового середовища. Наразі актуальним стає питання активізації інноваційного розвитку аграрних підприємств в тому числі на основі використання цифрових технологій та залученні неформальних форм інвестування. Період стрімких змін в економіці передбачає розвиток суб'єктів господарювання із впровадженням у виробничо-господарську діяльність сучасних інновацій в селекції та генетиці, техніці та технологіях, в організації праці та управлінні. Цифровізація та автоматизація всіх етапів господарювання вимагає від агроформувань задля утримання суб'єкта та об'єкта конкуренції розширення ринкового сегмента, бути відкритим до кон'юнктурних змін та швидко впроваджувати інноваційний продукт у виробництво. Диджиталізація виробничих, управлінських та інвестиційних процесів для агроформувань є механізмом їх економічного зростання в системі публічного управління, завдяки якому новітні технології забезпечуватимуть ефективність, результативність, зростання оціночної вартості бізнесу, що призведе до підвищення їх конкурентоспроможності, збільшення обсягів виробництва високотехнологічної сільськогосподарської продукції та забезпечить нарощення експортного потенціалу на зовнішніх ринках. У свою чергу впровадження новітніх технологій вимагає розширення інвестиційних потоків та посилення зв'язків між економічним зростанням підприємства та його діловою активністю і цей взаємозв'язок є нерозривним і дуже тісним. Тому дослідження питання особливостей використання неформальних форм інвестування для розвитку аграрних підприємств в умовах активної цифровізації та автоматизації є важливим і потребує аналізу та детального вивчення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженням та вивченням

основ венчурного фінансування та однієї з неформальних форм інвестування як бізнес-ангели займались як зарубіжні так і вітчизняні вчені серед яких П. Ромер, Ф. Кук, Р. Мартін, П. Санлей, Д. Тьорнер, О.О. Дагаєв, М.М. Фонштейн, М.М. Іванов, Н.І. Іванова, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та інших.

Мета і завдання дослідження. Розкрити суть та дослідити особливості використання неформальних форм інвестування агроформуваннями в умовах активізації цифрового сільського господарства.

Виклад основного матеріалу. Побудова ефективного управління в аграрному секторі вимагає від підприємств розробки ефективних заходів реагування на динамічні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища. Інтенсивний розвиток інноваційних процесів довів свою ефективність у різних сферах господарювання та став основним механізмом для аграрного виробника у нарощенні обсягів виробництва та розширенні своїх конкурентних позицій на ринку. Інновації сьогодні є ключовим чинником, який спроможний міцнити конкурентні позиції аграрних підприємств, зокрема, та головним детермінантом в системі управління ними. Для агровиробництва впровадження інновацій сприятиме підвищенню продуктивності праці, скороченню витрат, нарощенню обсягів виробництва, економії ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інтелектуальних), тому пріоритет на сьогодні для аграрних підприємств це пошук можливостей та активне впровадження результатів інноваційного розвитку у свою виробничу діяльність на основі впровадження цифрових технологій.

Ринок для підприємств сільського господарства пропонує безліч новітніх технологій та інноваційних рішень щодо покращення якості обробки ґрунту, органічного землеробства, застосування нових методів селекції, використання нано- та ресурсозберігаючих технологій. З цього переліку можна виділити декілька дієвих нововведень, які можуть допомогти аграрним підприємствам підвищити економічну та техногічну ефективність їх роботи: моніторинг стану посівів, руху техніки, виконання робіт; базові технології точного землеробства; автоматизовані системи менеджменту, це те, що можуть застосовувати практично усі господарства [3].

Використання таких інноваційних технологій призводить до покращення сортових якостей культур, що вирощує господарство, підвищує пристосованість до ґрунтово-кліматичних умов і шкідників, сприяє збільшенню врожайності, зниженню витрат і собівартості, економії ресурсів. Основними труднощами впровадження інновацій нами визначено: нестача власних коштів, слабка державна підтримка, не готовність агроформувань до впровадження інновацій, висока необхідність у залучених коштах, дотаціях, потреба у висококваліфікованих кадрах та перекваліфікація тих хто вже працює, недостатня поінформованість стосовно ринків збуту.

Визначення слабких та сильних сторін застосування інновацій підприємствами, що призводить до отримання економічного ефекту представлено на рис. 1.

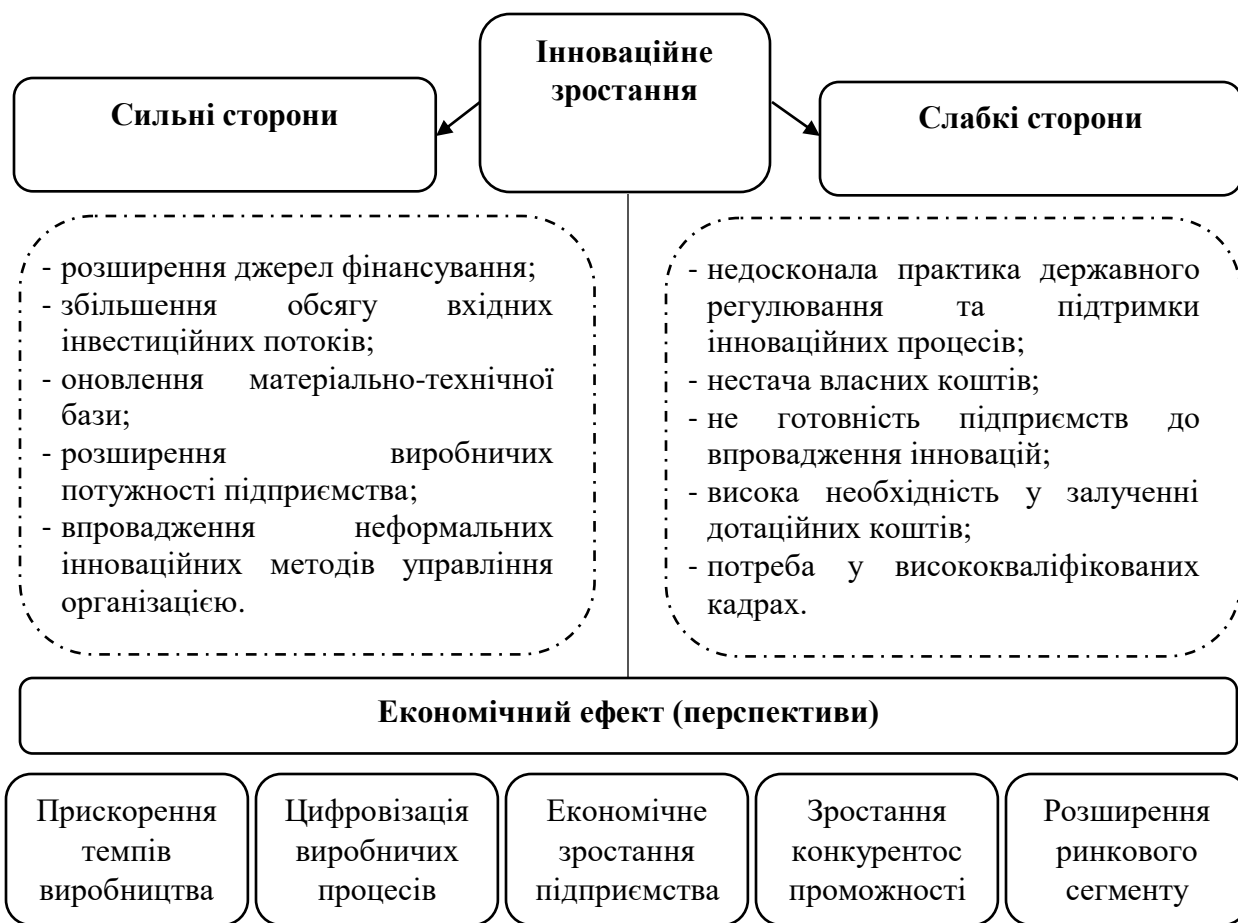

Рис. 1. Сильні та слабкі сторони впровадження інновацій агроформуваннями в системі публічного управління
Джерело: Сформовано за даними [2].

Інноваційне зростання суб'єктів господарювання залежить від внутрішніх чинників: інноваційного потенціалу, наявності ресурсів, ефективності управлінської структури, а це є основою для формування виробничо-господарської стратегії організації. Розвиток інноваційних процесів на підприємствах призводить до виведення його на новий рівень для потенційного інвестора, який бачить, що агроформування змінюється в плані технічного і технологічного оновлення, готове йти на ризики з метою завоювання домінуючих позицій в своїй ринковій ніші і це призводить до того, що інвестор готовий вкладати у виробничу діяльність свої фінансові кошти. До стримуючих факторів побудови ефективної системи публічного управління нами віднесено: недосконала законодавча база, відсутність формування інноваційної інфраструктури, неналежний захист інтелектуальної власності, практично відсутня підтримка кадрового потенціалу, що генерує нові ідеї та технічні рішення, низький рівень залучення суб'єктів господарювання до прийняття управлінських рішень.

Впровадження інновації у діяльність агроформувань супроводжується позитивним сукупним ефектом: прискоренням темпів виробництва, економічному зростанню організації, розширенням ринкового сегменту, зміцненням конкурентних позицій, активною цифровізацією виробничих процесів, підвищенням результативності, розвитком високотехнологічного виробництва [3].

На сьогодні ринок інновацій пропонує для аграріїв автоматизацію виробництва АПК на всіх рівнях: smart-землеробство та тваринництво, GPS-моніторинг та навігацію, дрони та роботехніку, сільгосптехніку нового покоління, інновації в селекції та харчових технологіях, біоінженерії АПК, вертикальне фермерство, smart-логістику, smart-пакувальні технології, технології blockchain, bigdata, енергоефективні технології та інше. Впровадження цифрових технологій дає змогу сільгоспвиробнику здійснювати ефективно процес управління у галузі рослинництва, віддалено контролювати та завчасно попереджувати всі форс-мажорні ситуації, які можуть виникнути на полі, фермі, лабораторіях, цехах для того, щоб кінцевий споживач зміг отримати високоякісну, безпечну і доступну за ціною продукцію [4].

В той же час освоєння інновацій передбачає залучення додаткових коштів через внутрішні та зовнішні джерела фінансування, це може бути краудфандинг, венчурні фонди, бізнес-інкубатори, бізнес-ангели. Оновлення виробничих процесів вимагає пошуку інноваційних та неформальних форм інвестування в інноваційну діяльність підприємств. Новим джерелом у вітчизняній економіці яке можна залучити для освоєння підприємствами інноваційних проєктів є використання грошових коштів бізнес-ангелів. Це одна з складових венчурного інвестування, яка є неформальною формою венчурного капіталу, яка представлена приватними інвесторами, які володіють достатньою кількістю накопичених фінансових ресурсів і готові вкладати в практичні, швидкоокупні ідеї, які згодом перетворяться у прибуткові бізнес-проєкти [1, с. 1]. Сутність фінансування через бізнес-ангелів інституції полягає у стимулюванні розвитку інноваційних структур та диверсифікації виробництва шляхом інвестування та передачі управлінського досвіду новоствореним компаніям та стартапам.

Приватні інвестори (бізнес-ангели) на відміну від банків надають кредити як на розвиток бізнесу так і на його відкриття. Тому основною перевагою ангелів бізнесу над банківськими установами є те, що перші готові завжди йти на ризики, а другі звикли додатково їх страхувати. Залучення капіталу через бізнес-ангелів в інноваційну діяльність підприємств є альтернативою стандартним формам інвестування.

В економіці виділяють п'ять видів бізнес-ангелів: підприємницькі, професійні, корпоративні, ентузіасти, мікроменеджери [5, с. 56-57].

Підприємницькі бізнес-ангели – активні інвестори, що характеризуються ефективною виробничо-господарською діяльністю і розширюють її за рахунок поглиблення спеціалізації та проведення диверсифікації бізнесу, розширення товарного асортименту з метою завоювання ринків, залучення нових споживачів. Професійні бізнес-ангели – не інвестують у невідомі сегменти бізнесу, вони здійснюють свою фінансово-інвестиційну діяльність лише в межах своєї компетенції. Дана цінує свою репутацію як інвестора. Корпоративні бізнес-ангели мають на меті інвестування очолити та здійснювати управлінські функції в монопроєктах, що фінансуються Корпоративні – топ-менеджери, які звільнилися з підприємства, де працювали та мають певну суму грошей, яку готові інвестувати, їх головна мета вкласти в обіг кошти та зайняти керівну посаду в профінансованій компанії при цьому на паралельні проєкти вони в жодному разі не готові витратитися. Ентузіасти – не володіють особливими професійними навичками у фінансуванні проєктів, це для них всього лиш хоббі, після того як вони вклали свої кошти, вони не збираються приймати участь в інвестиційному управлінні. Мікроменеджери – такий вид бізнес-ангелів, який одночасно вкладає кошти в тричотири бізнес ідеї, в управлінні прагнуть займати керівні посади та безпосередньо впливати на всі процес і на кожну компанію, де залучені їх гроші.

Метою бізнес-ангела, який готовий вкласти власні кошти в діяльність підприємства є нарощення прибутків за рахунок збільшення вартості компанії, а після трьох-семи років продаж своєї частки в бізнесі, для того щоб зайнятися іншим інноваційним проєктом, який потребує його грошових активів і буде більш вигідний ніж попередній.

Бізнес-ангели шукають проєкти для інвестування трьома способами [2, с. 108-109]:

1) через особисті контакти, знайомих, які мають зв'язки з керівниками компаній, друзів, колег, членів сім'ї, родичів, які посідають керівні посади на підприємствах;

2) через рекомендації юристів, співробітників фінансових та банківських установ в яких вони обслуговуються, організації, що надають дорадчі послуги, формальні та неформальні бізнес-асоціації члени яких між собою знайомі і вони володіють інформацією про те хто шукає капітал для залучення в свою компанію;

3) через відвідування форумів, бізнес-зустрічей у рамках яких налагоджуються ділові контакти та нові інвестиційні зв'язки, формують нові фінансові потоки.

Основною характеристикою бізнес-ангелів, є те що вони не афішують свою діяльність та схильні до повної анонімності, підтримують в основному малий та середній бізнес, вкладають 80% власних коштів на початковому етапі ведення

бізнесу, більшість їх інвестицій спрямована на новітні технології і на все, що з ними пов'язано, їх середній розмір інвестицій становить від 5 до 10 тис. дол. США, а в окремих випадках може досягати понад 150 тис. дол. США. На сьогодні найуспішніші проекти, які отримали інвестування від бізнес-ангелів та перетворилися на найбільші корпорації Google та Apple та компанії світу – Polo та Amazon.com. Економічний ефект, який отримали приватні інвестори після виходу з даних проєктів, то він є вражаючим, тому як їх початкові вкладення були перевищені у 1000 разів.

Висновки. Розвиток аграрних підприємств в систему публічного управління потребує розробки та впровадження цифрових технологій як чинника зростання, що дозволить агроформуванням збільшити сукупний попит та розширити його структуру, підвищити продуктивність в сільському господарстві, мінімізувати ризики в умовах невизначеності, скоротити витрати часу на процес прогнозування, планування, впровадження та контролю за ходом виробництва. Цифровізація агросектору також позитивно вплине і на цифровізацію сільської інфраструктури, зможе стати одним з факторів, що призведе до зростання якості й умови життя у сільській місцевості. Тому постійне та системне впровадження інновацій забезпечить якісний розвиток українського сільського господарства.

Неформальні форми інвестування в системі публічного управління агроформуваннями дозволять останнім посилити свою фінансову стабільність, знизити залежність від зовнішніх джерел фінансування, мінімізувати ризики та скоротити терміни окупності витрат та побудувати ефективну соціально-орієнтовану екосистему у сфері сільського господарства.

Таким чином, розвиток цифрових технології в агросфері – необхідність, адже це загальносвітовий тренд. Саме впровадження інноваційного підходу через активну цифровізацію та неформальні форми інвестування дасть змогу підвищити ефективність господарської діяльності підприємств аграрної сфери, а отже, слугуватиме рушійним фактором в досягненні їх стратегічних цілей. Це також дасть змогу підвищити рівень їхньої конкурентоспроможності, зміцнити позиції на міжнародному ринку аграрних товарів та покращити ефективність виробничо-господарської діяльності загалом.

Список використаних джерел

1. Александрова Л. Бізнес-ангели інвестиційних проєктів. *Фінансовий ринок України*. 2012. №2. С. 24.
2. Погріщук Г.Б., Руденко В.В. Інвестування: навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2014. 277 с.
3. Розпорядження Кабінет Міністрів України № 67-р «Про схвалення

Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17 січня 2018 р. № 67-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovo-yi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>.

4. Цифрове землеробство спричинить революцію в сільському господарстві URL: <https://propozitsiya.com/ua/cyfrove-zemlerobstvo-sprychynyt-revolyuciyu-v-silskomu-gospodarstvi>.

5. Шевченко О. М. Неформальний ринок венчурного капіталу в економічно-розвинутих країнах та його особливості в Україні. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2016. №2/1(19). С. 54-60.

References

1. Aleksandrova, L. (2012) Biznes-anhely investytsiinykh proektiv [Business angels of investment projects], *Finansovyi rynek Ukrainy*, vol. 2, p. 24.

2. Pohrishchuk, H.B. and Rudenko, V.V. (2014) Investuvannia: navch. posib. [Investing: textbook. way.], Ternopil : Ekonomichna dumka, 277 p.

3. Rozporiadzhennia Kabinet Ministriv Ukrainy № 67-р «Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii» vid 17 sichnia 2018 r. № 67-р [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 67-р "On approval of the Concept of development of the digital economy and society of Ukraine for 2018-2020 and approval of the action plan for its implementation" of January 17, 2018 № 67-р], available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovo-yi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi>.

4. Tsyfrove zemlerobstvo sprychynyt revoliutsiiu v silskomu hospodarstvi [Digital agriculture will revolutionize agriculture] available at: <https://propozitsiya.com/ua/cyfrove-zemlerobstvo-sprychynyt-revolyuciyu-v-silskomu-gospodarstvi>.

5. Shevchenko, O. M. (2016) Neformalniyi rynek venchurnoho kapitalu v ekonomichno-rozvynutykh krainakh ta yoho osoblyvosti v Ukraini [Informal venture capital market in economically developed countries and its features in Ukraine.], *Scientific Journal «ScienceRise»*, vol. №2/1(19), pp. 54-60.